

Byggnadsminnesförklaring av herrgårdsanläggningen vid Holms säteri, Holm 1:13, Överlänns socken, Sollefteå kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av herrgårdsanläggningen vid Holms säteri på fastigheten Holm 1:13, Överlänns socken, Sollefteå kommun väcktes 1976-07-13.

Byggnadsnämnden har i yttrande 1976-06-14 uttalat att ingen erinran finns mot en byggnadsminnesförklaring. Stadsarkitektkontoret har 1990-12-13 meddelat att ingen erinran finns mot det 1989-05-30 upprättade förslaget till skyddsföreskrifter. Herrgårdsanläggningens ägare, Handelsbolaget Holms säteri, har i skrivelse 1990-01-25 godkänt det 1989-05-30 upprättade förslaget till byggnadsminnesförklaring med tillhörande skyddsföreskrifter.

Holms säteri är beläget vid Ångermanälven i en av Ångermanlands allra bördigaste trakter. Hela kulturlandskapsavsnittet med Överlänns medeltida kyrka i sydost och Björkäbruk i nordväst är av riksintresse för kulturmiljövården. I området finns flera fornlämningar från järnåldern, bland annat Ångermanlands största gravfält vid Björkä och det kända höggravfältet (Överlänns nr 16), vid älvstranden nedanför Holms säteris herrgård. Här har vid undersökningar påträffats fynd från folkvandringstid till vikingatid, bland annat en glasbägare importerad från Rhenområdet.

Under senare delen av 1500-talet sammanförde storbonden Evert Hindersson, med Holm som kärna, gårdar och byar till en storegendom. 1676 (eller 1677) förvärvade guvernören över Västernorrland Carl Larsson Sparre genom byte Holm från Kronan. Han utverkade säterifrihet för Holm genom utbyte mot frälsehemman i Småland och på Öland. Sparre var mångsidigt verksam och fick 1667 koncession för bruksrörelse i Graninge, där Ångermanlands äldsta järnbruk byggdes. Holm och dess ägare har sedan dess varit knutna till järnbruksrörelse (Gålsjö Bruk och Björkäbruk), skogsbolag och trävaruindustri. 1877 bildades trävarubolaget Björkä AB, vari ingick bland annat Holms säteri med Gålsjö Bruk, Björkäbruk och Lugnviks ångsåg. 1922 blev kaptenen vid marinen Per Hjalmar Hedberg bolagets chef. Holms säteri ägs idag av det Hedbergska familjebolaget (handelsbolaget).

Den av Sparre uppförda säteribyggnaden förstördes genom eldsvåda 1769/70 och den nuvarande uppfördes sannolikt 1771. Byggherre var sekreteraren i justitierevisionen Johan

Postadress	Besöksadress	Leveransadress	Telefon	Telefax	Postgiro
871 85 Härnösand	Nybrogatan 15	Backgränd 18	0611 - 29 000 (växel)	0611-29805 (Reg ek m/h) 0611-29208 (Forsvarens m/h)	3 51 92 - 4

Noreen, senare adlad Nordenfalk. Johan Nordenfalk utvidgade och förbättrade jordägorna och anlade en trädgård vid Holm.

./.

Manbyggnaden (huvudbyggnaden, nr 1 på bifogad karta) är timrad i två våningar och har gulvit, stående slät panel på fasaderna. Långsidorna har 9 fönsteraxlar. Fasaden är strängt regelbunden med entrén i mitten. Taket är brutet och valmat, täckt med skivfalsade rektangulära järnplåtar i små format. Den invändiga planindelningen är till största delen ursprunglig och i övre våningen är den fasta inredningen från 1700-talet bevarad med målade väggfält, kakelugnar, bröstpaneler, liksom franska trefyllningsdörrar. Herrgården har en flygelbyggnad bevarad. Dess pendang har förstörts genom brand.

Inom det område som hör till byggnadsminnet finns dessutom följande byggnader:

Flygel (nr 2 på kartan), byggd i samma stil som manbyggnaden. Den är uppförd i en våning och har brutet tak.

Spannmålmagasin (nr 3), timrat i två våningar med järngallerförsedda fönster. Tegeltak. Magasinet är uppfört 1879. Möjligen kan det vara hitflyttat från Sånga mo där det fungerat som militärförråd.

Brygg- och bagarstuga (nr 4), byggd 1870, timrad i en våning, fasader av röd locklistpanel. Senare tillbyggd med garage.

Förråd (nr 5), ved-, redskaps- och notbod. Fasader av locklistpanel. Brutet tegeltäckt tak med valmade gavelspetsar. Frontespis i mitten försedd med vällingklocka. Byggnaden synes enligt brandförsäkringshandlingarna från 1896 haft en annan orientering av längdriktningen.

Fd trädgårdsmästarbostad (nr 6), tidigare bostad för ladugårdskarlen. Trogligen flyttad någon gång mellan 1896-1920 från en plats där byggnaden nr 5 nu står. Timrad i en våning. Fasader av röd locklistpanel. Tegelbelagt sadeltak.

Ångbåtsbrygga/notbod (nr 7). Brygga av plank med stolpar som bär upp ett sadeltak klätt med tjärpapp. Vid ena "gaveln" en mindre byggnad av brädor för fiskeredskap.

Jord- och stenkällare (nr 8) med trægavlar av locklistpanel och sadeltak klätt med tjärpapp.

Till herrgårdsanläggningen hör också en terraserad trädgård med bland annat en damm med skulptur samt en 265 meter lång allé som sträcker sig mot NNO till riksväg nr 335. Allén avslutas med två piedestaler försedda med urnor. Inom området ligger även det forntida gravfältet Överlännäs nr 16, bestående av 18 högar och 2 stensättningar.

Herrgårdsanläggningen bevarar egenarten hos gången tids byggnasskick och är med hänsyn därtill att anse som synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde.

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen (SFS 1988:950), herrgårdsanläggningen vid Holms säteri på fastigheten Holm 1:13, Överlänns socken, Sollefteå kommun, för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

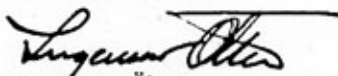
1. De byggnader, som är belägna inom det under punkt 3 nämnda området, får inte utan länsstyrelsens samtycke rivas, flyttas eller till sitt yttre ombyggas eller på annat sätt förändras.
2. Arbeten i huvudbyggnadens (manbyggnadens) inre, som berör stomme eller äldre fast inredning, skall utföras i enlighet med förslag som granskats och godkänts av länsstyrelsen.
3. Det område kring byggnaderna, som på den till dessa skyddsföreskrifter hörande kartan markerats med röd begränsningslinje, får inte utan länsstyrelsen samtycke ytterligare bebyggas eller bli föremål för annan väsentlig förändring.
4. Byggnaderna skall ägnas för deras bestånd erforderligt löpande underhåll och det omgivande markområdet hållas i vårdat skick.

Länsstyrelsen lämnar råd i fråga om underhållet av byggnaderna och skötseln av skyddsområdet.

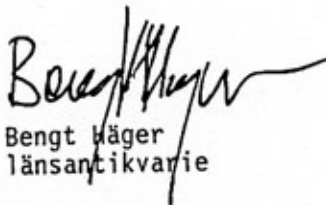
Beslut i detta ärende har fattas av landshövding Ingemar Öhrn. I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Byman, förste länsassessor Håkan Englund, länsarkitekt Örjan Mohlund samt länsantikvarie Bengt Häger, föredragande.

Den som vill klaga över detta beslut skall skriva till kammarrätten i Sundsvall men skicka eller lämna skrivelsen till länsstyrelsen, postadress: Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Kulturmiljöenheten, 871 86 Härnösand.

Skrivelsen skall ha kommit in inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet. I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv även namn, adress, telefonnummer och ärendet nummer, 221-8379-89. Om Ni önskar ytterligare upplysningar, tag gärna kontakt med med Bengt Häger, telefon 0611-291 05 (direktnummer).

Ingemar Öhrn
landshövding

Bengt Häger
länsantikvarie

Kopia till

Riksantikvarieämbetet (delgivnings kvitto)
Byggnadsnämnden i Sollefteå kommun
Kulturnämnden i Sollefteå kommun
Länsmuseet-Murberget
Juridiska enheten
Planenheten
Lantmäterienheten
Kulturmiljöenheten 2 ex

Överlänns sn, Sollefteå kommun
Holms säteri

Foto: Länsmuseum-Murberget, Bo Hellman
1968

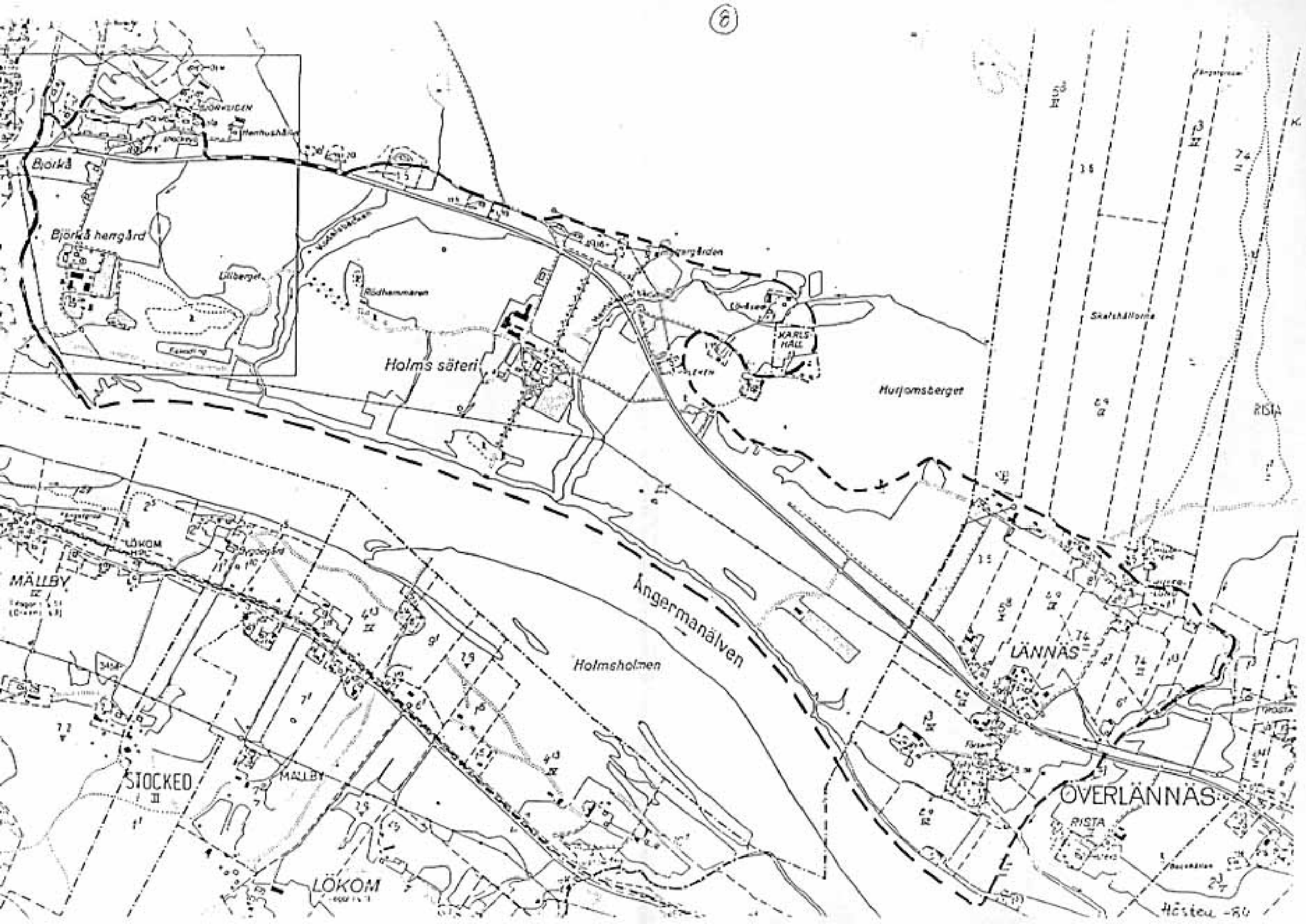

FOTO LÄNSMUSEET - MURBERGET
BO HELLMAN 1968

Ved - redskaps- och notbod (nr 5)

Foto:
Bengt Häger,
läns museet -
Murberget 19

Björkä

Björkä herrgård

Lillberget

Holmsäteri

Rödhammaran

Hutjomsberget

KARLS HALL

Angermanälven

Holmsholmen

LÄNNÄS

ÖVERLÄNNÄS

RISTA

LÖKOM

Hösten -86

18

H 3

74

24

RISTA

15

40

74

74

10

60

74

10

27

POSTA

POSTA

POSTA

H 20

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 20

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

K

K

K

K

K

K

K

K

K

K

K

K

K

K

K

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 1

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 2

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 3

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 4

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 5

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 6

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 7

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 8

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 9

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 10

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 11

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 12

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 13

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 14

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

H 15

LÖKOM

MÄLLBY

STOCKED

MÄLLBY

LÖKOM

MÄLLBY

STOCKED

MÄLLBY

LÖKOM

MÄLLBY

STOCKED

MÄLLBY

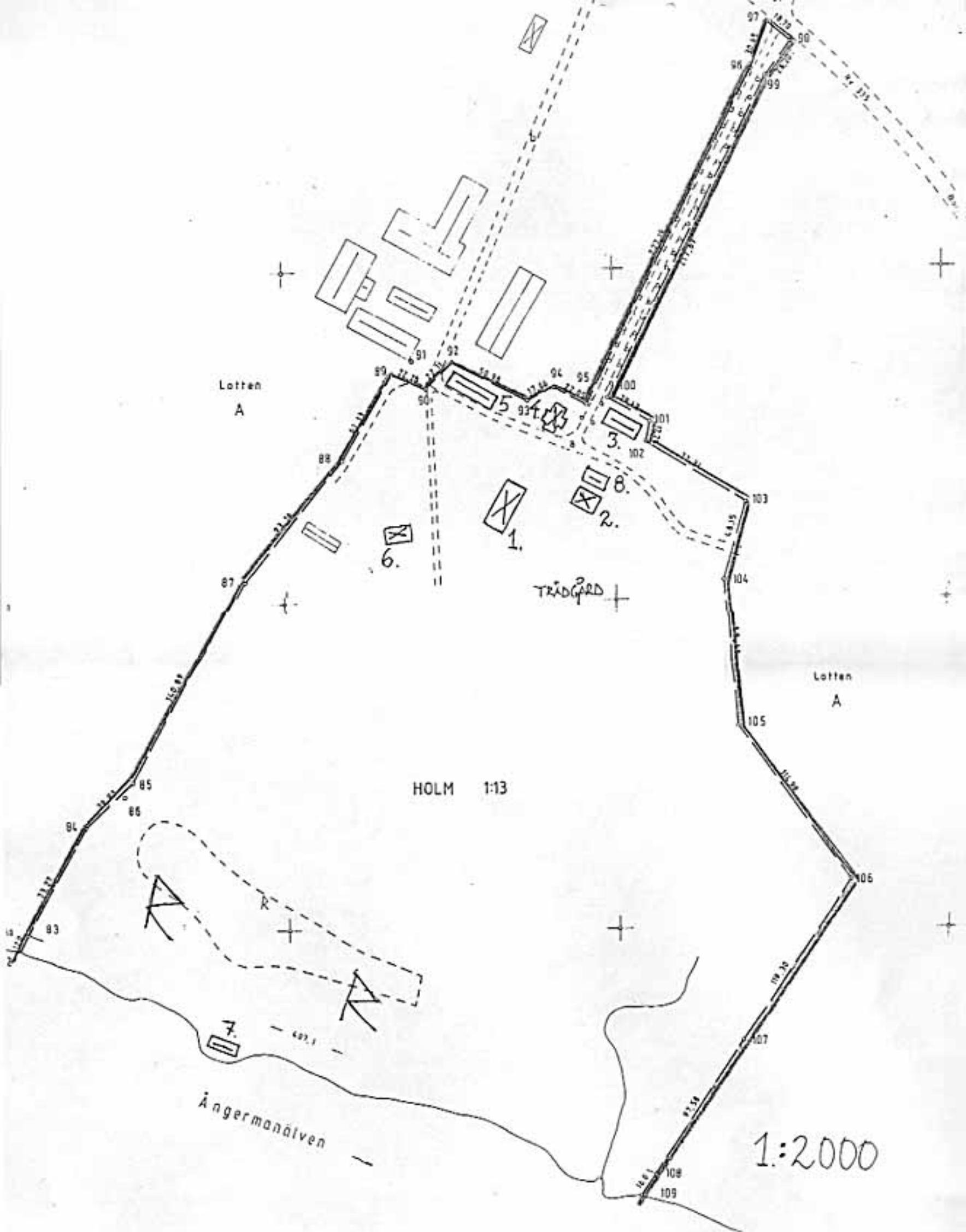
LÖKOM

MÄLLBY

STOCKED

MÄLLBY

LÖKOM</

HOLM 1:13

1:2000

Lotten
A

Lotten
A

TRIDGÅRD

Ångermanälven

nr: 82-83-84-85-87-88-89-90-92-
93-94-95-96-97-98-99-100-101-
102-103-104-105-106-107-108-109